

**MUSIQA PEDAGOGIKASIGA O`ZLARINING KATTA
HISSASINI QO`SHGAN OLIMLAR**

*Termiz davlat pedagogika institutining,
Magistratura bo`limi "Musiqqa ta`limi
va san`at" yo`nalishi magistranti
Xudoyqulov Xusniddin Aliqul o`g`li*

*Ilmiy maslahatchi:
Raxmatullayev Xumoyun Shafqatovich*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada musiqqa nazariyasi, ijro, eshitish mahoratlarini oshorish bo`yicha ilmiy-amaliy ishlar olib borishgan olimlar, psixologlar va pedagoglar haqida qisqacha ma`lumotlar keltirildi.

ANNOTATION

This article contains brief information about scientists, psychologists and pedagogues who conducted scientific and practical work on improving music theory, performance, listening skills.

АННОТАЦИЯ

В данной статье собраны краткие сведения об ученых, психологах и педагогах, которые проводили научно-практические работы по совершенствованию теории музыки, исполнительства, навыков аудирования.

Musiqadan ta'lim berish qadimgi Misr fravnlari yoki Qadimgi Yunon olimlarining tadqiqotlarigacha bo'lgan davrlarda ham mavjud bo'lgan bo'lsa-da, eramizdan avvalgi V asrlardan keyin musiqqa sohasi yanada ixtisoslashgan va texnik jihatdan murakkablashgani sababli ta'lim jarayonlarida muammolar paydo bo'la boshlagan. Qadimgi Yunonistonda nota yozuvlari rivojlanishi bilan musiqqa ta'limi faqat qo'shiq aytish va chalishdan tovushlarni o'qishni o'rgatishga o'tgan. 10-11-asrlarga kelib esa Odo Kluni va Gvido d'Aretso kabi musiqqa o'qituvchilari va nazariyotchilari ushbu yangi rivojlanayotgan ovoz yozish amaliyotlarini takomillashtirishgan hamda uni o'rgatish usullarini ishlab chiqishgan. Uyg'onish davrida esa musiqqa ta'limiga akademik qiziqish pasayib ketdi, chunki 16-asr o'rtalarida universitetlar musiqadan o'z o'quv dasturlari sifatida voz kechishdi, Protestantlar islohoti keyinchalik musiqqa ta'limiga ba'zi o'zgarishlar kiritgan bo'lsa, Martin Lyuter, boshqalar qatori, musiqqa, she'riyat va tarix fanlarini standart o'quv dasturlariga qayta kiritilishida o'zining katta hissasini qo'shadi. 17-asrda Yan Amos Komenskiy musiqqa ta'limidan diniy maqsadlarda foydalanishni tavsiya qiladi va uning metodologiyasini ishlab chiqadi,

Richard Malkaster esa umumbashariy ta'limni, jumladan, qo'shiq va aktyorlikni namunaviy o'quv dasturi sifatida qo'llab-quvvatladi. 19-asrga kelib, ta'lim va amaliy musiqiy tajribani ta'minlovchi xor maktablari bilan bir qatorda, Italiyaning konservatoriya modeli butun dunyoga keng tarqaladi.

Musiqqa pedagogikasi va nazariyasini o'rganuvchilarga o'rganishning metodlarini 20-asrda Emilye Jak-Dalkroze, Zoltan Koday va Karl Orff, keyinchalik Shinichi Suzuki, Edvin Gordon va Valeri Brainin kabi nazariyotchilar va o'qituvchilar tadqiq qilishgan va musiqqa pedagogikasining rivojlanishiga o'zlarining katta hissalarini qo'shishgan. 1960-yillarda musiqqa ta'limga oid pedagogik nazariyalar bo'yicha olib borilgan keyingi tadqiqotlar, tovushlarning xulq-atvor, kognitiv va konstruktiv fikrlash bilan bog'liqligini ta'kidlashdi. 1967 yilgi Tanglvud simpoziumi va 1969 yilgi Milliy musiqqa o'qituvchilari konferensiyasi loyihasi zamonaviy ishlanmalarni o'quv dasturlari dizayniga kiritish harakatining kuchayib borayotganiga yana bir ilk misol bo'ldi.

20-asr boshidagi Bixeviorizm nemis eksperimental maktabi ishiga asoslanib, atrof-muhit va odamlar o'rtasidagi munosabatlarga musiqaning ta'sirini o'rganadi. Ivan Pavlov va B.F.Skinner kabi tadqiqotchilarning nazariyalari atrof-muhitni rag'batlantirish musiqani o'rganishga qanday ta'sir qilishi mumkinligini tadqiq qilishgan. Nazariychilar bu tushunchalarni musiqqa o'qitishda qo'llash uchun asos qilib oldilar. Klifford Madsen, Robert Dyuk, Garri Prays va Korneliya Yarbrough tomonidan olib borilgan tadqiqotlar musiqiy diskriminatsiyaga nisbatan maqtoov va fikr-mulohaza kabi tegishli mustahkamlashning rolini tahlil qilish orqali "yaxshi" yoki "muvaqqiyatli" o'rganishga yo'naltirilgan operant munosabat va ishlash modeliga asoslangan. Yaqinda olib borilgan tadqiqotlar, shuningdek, Greer (1981) va Madsen (1981) tadqiqotlari kabi musiqani mustahkamlovchi mexanizm sifatida ko'rib chiqdi.

Asosan Jan Piaget tomonidan ishlab chiqilgan konstruktiv ta'lim nazariyalari kognitiv va xulq-atvor modellariga qaraganda o'quv jarayonini yanada yaxlit nuqtai nazardan tushunish uchun shaxs va atrof-muhit o'rtasidagi munosabatni hal qiluvchi ahamiyatga ega deb qabul qiladi. Ijtimoiy psixologiyaning "otasi" ham hisoblangan Kurt Lyuin Gestalt nazariyasidan o'zining ta'lim sohasi nazariyasini ishlab chiqishda foydalandi, bu model "kontekst bilan tanishishni odamlarning axborotni qanday o'rganishi va qayta ishlashining muhim ko'rsatkichi" sifatida ta'kidlaydi. Musiqqa ta'limidagi zamonaviy konstruktivistik qo'llanmalar orasida Rojer A. Rideout, Stiven P. Pol, Geraint Wiggins va boshqalarning tadqiqotlari mavjud.

ADABIYOTLAR

1. Karimjonovich, K. U. (2021). Sherna bakhshi's work and its place in shero bod school of friendship. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 25(4), 13413-13417.
2. Karimjonovich, X. U. B. (2022). Important importance of elementary theory of music in the field of music education. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 200-204.
3. Khurramov, U. K. (2021). Processes of formation of performance traditions in folk instruments. Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy axborotlari, 9, 186-192.
4. Хурамов, Великобритания (2019). СТАНОВЛЕНИЕ, РАЗВИТИЕ И ИСТОРИЯ ГАРМОНИИ. Теоретическая и прикладная наука, (12), 77-82.
5. Karimjonovich, X. U. B. (2023). QADIMIY KUYLAR VA ULARNI TASHKIL ETUVCHI QISMLAR. Scientific Impulse, 1(7), 74-81.
6. Raxmatullaev, X. S. (2023). MESOPOTAMIYA (IKKI DARYO ORALIGI) MUSIQASI. Академические исследования в современной науке, 2(9), 102-113.
7. Raxmatullaev, X. S. (2023). THE EPIC OF ERGENEKON OR THE RETURN OF THE TURKIC PEOPLES. Science and innovation in the education system, 2(1), 15-20.
8. Raxmatullaev, X. S. (2022). BLIND SON OR INFANT SON? HEROIC EPIC OF TURKISH PEOPLES THROUGH THE EYES OF THE WORLD. Scientific Impulse, 1(5), 1588-1592.
9. Raxmatullaev, X. S. (2022). THE GREATEST EPIC OF THE TURKIC PEOPLES IS MANAS. Scientific Impulse, 1(5), 1593-1598.
10. Raxmatullaev, X. S. (2022). ANOTHER LOOK AT THE TURKISH HEROIC EPIC. Scientific Impulse, 1(5), 1585-1588.
11. Raxmatullaev, X. S. (2023). OSIYO, AVSTRALIYA, SHIMOLIY VA JANUBIY AMERIKA QITALARIDA TARIHGACHA BOLGAN DAVRLARDA MUSIQA. Академические исследования в современной науке, 2(9), 114-120.
12. Raxmatullaev, X. S. (2023). MUSIQANING KASHF QILINISHI HAQIDAGI NAZARIYALAR. TARIHGACHA BOLGAN DAVR. Solution of social problems in management and economy, 2(4), 70-75.
13. Raxmatullaev, X. S. (2023). ERAMIZGACHA BOLGAN DAVRLARDA QADIMGI MISR MUSIQASI. Академические исследования в современной науке, 2(9), 97-101.